

De jeugd van tegenwoordig!

Dies-oratie 2008

Christian Bouwkamp

'De jeugd van tegenwoordig!' is de titel van de Dies-oratie uitgesproken door prof. dr. Michiel Westenberg op de 433e verjaardag van de Universiteit Leiden (de Dies Natalis). Westenberg wil met zijn oratie een ander licht laten werpen op de puberteit, de zogenoemde jeugd. Hij geeft aan dat het in deze periode niet gewoon wangedrag is van de jonge adolescent die niet uit zijn of haar bed kan komen, altijd te laat is en maling heeft aan de regels van paps en mams. Dit gedrag hangt namelijk samen met grote veranderingen van de hersenen in de puberteit.

We kunnen veel belangrijke dingen leren bij het door-lezen van de tekst van Westenbergs oratie. Zo valt de volgende quote erg op en biedt deze enig soulaas voor alle ouders van pubers die met de handen in het haar zitten over hoe zij hun kroost aan moeten pakken. *'Onze jeugd heeft tegenwoordig een sterke hang naar luxe, heeft slechte manieren, minachting voor het gezag en geen eerbied voor ouderen. Ze geven de voorkeur aan kletspraatjes in plaats van training. (...) Jonge mensen staan niet meer op als een oudere de kamer binnenkomt. Zij spreken hun ouders tegen, houden niet hun mond in gezelschap (...) en tiranniseren hun leraren'*. Dit citaat is afkomstig van Socrates (dus van heel lang geleden), vertelt Westenberg in zijn oratie. Het is in de jaren '60 gebruikt door de Amsterdamse burgemeester Van Hall om aan te geven dat de jonge adolescentie iets is van alle tijden.

Het idee van een plotselinge verandering, zoals de adolescentie altijd gezien is, zou moeten worden aangepast naar een meer geleidelijke verandering. Uit onderzoek van Tanner in de jaren '60 blijkt dat er een grote variatie is in de leeftijd waarop de puberteit begint (8-14) en de duur ervan (gemiddeld 3½ jaar, variërend van 2 tot 6 jaar). Een vroege

puberteit zou wel een goede voorspeller zijn van naderend probleemgedrag. Andere factoren spelen hier echter ook mee.

De stressgevoeligheid neemt toe en er vinden veranderingen plaats in het slaap-waakritme waardoor pubers pas laat in de avond moe worden. Wel hebben ze net zo veel slaap nodig als kleine kinderen. Dit staat dus garant voor grote conflicten met paps en mams. Zoals bekend gaan pubers zich interesseren voor seksualiteit en relaties en verliezen de ouders de exclusiviteit van belangrijk(st)e personen in het leven van de puber. Deze rol moet vanaf nu worden gedeeld met anderen, voornamelijk vrienden en vriendinnen, vertelt Westenberg.

Westenberg heeft samen met collega's een systeem bedacht waarop de psychosociale ontwikkeling van de puber kan worden vastgesteld. Dit is namelijk een ontwikkeling die niet per se samen hoeft te hangen met de leeftijd in kalenderjaren. Er zijn drie stadia die 'panelen' genoemd worden. Eerst komt het afhankelijke kind, dat nog leunt op ouders voor sturing en bepaling van goed en kwaad. Dan komt het zogenaamde zelfbeschermende paneel. In deze fase is de puber egocentrisch en denkt alles zelf te kunnen zonder hulp van anderen. Dit paneel wordt gevolgd door het conformistische paneel waarin de mening van anderen erg belangrijk wordt. De gemiddelde 14-jarige wil erg graag bij een groep horen en zich aan hen conformeren.

Pas met een jaar of 18 komt het zelfbewuste in de puber naar voren. Hier komt ook het besef dat de denkbeelden en opvattingen van een jonge adolescent kunnen en mogen afwijken van die van anderen.

Westenberg geeft aan dat er grote variatie is in de leeftijd waarop het ene paneel over gaat op het andere. De problemen die studenten ondervinden bij het kiezen van een studie

en de mate waarin deze bij hen lijkt te passen hangt hier volgens Westenberg ook mee samen en volgens hem moet hier rekening mee worden gehouden.

Verder wordt ingegaan op de hersenontwikkeling. De hersenen blijken zich van onder naar boven te ontwikkelen en van achter naar voren. Dit wil zeggen: dubbel pech bij het bereiken van de hersendelen die zich bezig houden met allerlei belangrijke functies, zogenaamde executieve functies, zoals plannen van acties en aandacht (heb jij je aandacht nog steeds kunnen vasthouden bij dit verhaal?). Ook de mate waarin winst en verlies ervaren worden blijkt erg te veranderen. Uit onderzoek in het Brain & Development-laboratorium blijkt dat gevoeligheid voor winst en verlies 180 graden omdraait in de puberteit. Van 10 tot 15 jaar overheerst de gevoeligheid voor beloning en bij 18- tot 23-jarigen blijkt juist verlies veel meer impact te hebben dan beloning.

Wederom blijkt dat de bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek (nog) slechts beperkte praktische uitwerking

hebben. De inspanningen en resultaten van eigenlijk alle onderzoekers, maar in dit geval in het bijzonder de ontwikkelingspsychologen, zouden het fundament moeten vormen voor een optimale structuur en vorm van het onderwijs. Het lijkt toch beter het onderwijs in één keer goed te hervormen dan elke twee jaar slecht. De realiteit wil echter vaak dat anders geschiedt. Er blijkt dat belangrijke keuzes die je als jongere moet maken vaak te vroeg komen om de gevolgen ervan volledig te kunnen overzien en toch moet je steeds jonger al beslissen over je verdere toekomst. Is het niet over je studiekeuze, dan is het wel over je vakkenpakket en is het niet over je vakkenpakket, dan is het wel over je middelbare schoolkeuze. En is het niet dat? Dan zijn er altijd nog de ideeën over taaltoetsen voor kinderen die nog net niet te jong zijn om te kunnen praten. Misschien zou het een goed idee zijn dat men in dit kader eens gaat kijken naar het leerpotentieel van kinderen, in plaats van wat een kind nu al kan en weet.

Voor meer informatie, kijk op de website van Michiel Westenberg: <http://www.socialsciences.leidenuniv.nl/psychology/organisation/dev/westenberg.jsp>

Voor de volledige tekst van de dies-oratie, kijk op: http://www.nieuws.leidenuniv.nl/content_docs/080208/oratie-westenberg.pdf

De jeugd van tegenwoordig?